

Küresel Solunum Yolu Virüslerinin Dolaşımı Hakkındaki Değerlendirme

Son dönemde uluslararası resmi kurum raporları ve medya yansımaları, Orta Doğu Solunum Sendromu Koronavirüsü (MERS-CoV) ve İnfluenza A (H3N2) virüslerine ilişkin bazı soruları gündeme getirmiştir. Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti (TMC) Viroloji Çalışma Grubu, mevcut durumu küresel süveyans verileri ve viral evrim dinamikleri ışığında değerlendirmiştir.

MERS-CoV: Zoonotik Risk Sürmekte, Pandemik Yayılım Bulgusu Yoktur

Fransa sağlık otoriteleri tarafından Arap Yarımadası seyahat öyküsü bulunan iki import MERS-CoV olgusu bildirilmiş; Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC) değerlendirmesine göre ikincil vaka saptanmamıştır. Bu durum, önceki yıllarda da gözlenen sporadik seyahat ilişkili olgularla uyumludur.

MERS-CoV, zoonotik kökenli bir betakoronavirüs olup bugüne kadar bildirilen insan vakaları büyük ölçüde Orta Doğu ile epidemiyolojik ilişkili, sınırlı ve çoğunlukla sağlık hizmeti ilişkili kümelenmeler şeklinde seyretmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve ECDC verilerine göre, virüsün insandan insana sürdürülebilir ve yaygın bir bulaşma kapasitesi kazandığına dair kanıt bulunmamaktadır.

Özetle, MERS-CoV için zoonotik risk devam etmekte, ancak pandemik yayılıma işaret eden bir bulgu bulunmamaktadır.

İnfluenza A (H3N2): Viral Evrim, Aşı Uyumu ve Yakın İzlem

İnfluenza A virüsleri, antijenik drift ve shift mekanizmaları yoluyla sürekli evrim geçirmekte olup, bu özellikleri küresel halk sağlığı açısından önemini korumaktadır. Bu virüsler insanlarda mevsimsel influenza etkeni olarak dolaşmaya devam etmektedir.

ECDC, 2024–2025 kuzey yarımküre influenza sezonunda Avrupa Birliği ülkelerinde influenza aktivitesindeki artışın önceki iki sezona göre 3–4 hafta daha erken başladığını ve bu artışta A(H3N2) suşlarının belirgin rol oynadığını bildirmiştir.

DSÖ, antijenik olarak anlamlı evrimsel değişiklikleri değerlendirerek her yıl influenza aşı suşlarını güncellemektedir. Kuzey yarımkürede 2024–2025 sezonu için subklad J, 2025–2026 sezonu için ise subklad J.2 aşı suşu olarak belirlenmiştir. Ancak 2024–2025 sezonunun sonuna doğru, dolaşımdaki virüsler içinde J.2.3 ve J.2.4 varyantlarının baskın hale geldiği, bunu takiben J.2.4.1 varyantının (N158D değişimi ve ek mutasyonlarla) belirginleştiği gösterilmiştir. Bu varyant, Nextstrain tarafından yeni bir subklad K olarak tanımlanmıştır.

DSÖ, Eylül 2025'te güney yarımküre 2026 sezonu için A(H3N2) aşı bileşeninin yeniden güncellenmesini önermiş; ancak bu öneri kuzey yarımküre 2025–2026 aşılama kampanyasına dâhil edilemeyecek kadar geç yapılmıştır. Küresel moleküler süveyans verileri, A(H3N2) subklad K'nın farklı coğrafyalarda giderek daha sık saptandığını göstermektedir. Filogenetik analizler, bu suşların mevcut aşı referans suşlarından ayrıştığını ortaya koymaktadır.

İn-vitro antijenik ve serolojik çalışmalar, mevcut aşı ile bu yeni subklad arasında antijenik uyumsuzluk olasılığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, gerçek yaşam aşı etkinlik verilerinin sınırlı olması nedeniyle, mevcut influenza aşılarının antijenik olarak farklı varyantlara karşı da çapraz koruma sağlayabileceği ve özellikle ağır hastalık, hastaneye yatış ve mortalitenin azaltılmasında kritik önemini sürdürdüğü kabul edilmektedir.

ECDC, influenza açısından genel toplum için riski orta düzey, ciddi hastalık gelişme riski yüksek olan gruplar (özellikle 65 yaş üstü bireyler, kronik hastalığı olanlar, gebeler ve bağışıklık sistemi baskılanmış kişiler) için ise daha yüksek olarak değerlendirmektedir.

Diğer İnfluenza A Alt Tipleri

Son yıllarda İnfluenza A H5 ve H7 alt tipleri gibi yüksek mortaliteye yol açabilen kuş gribi virüsleri ile insan vakaları bildirilmiştir. H5N1, 2025 yılı başından itibaren kümes hayvanları ve bazı memeli türlerinde küresel dolaşıma girmiştir. Ancak bu virüsler henüz insanlarda sürekli bir enfeksiyon zinciri oluşturamamıştır. Ayrıca, 2022'den bu yana Çin'de H3N8 ile sınırlı sayıda insan vakası bildirilmiş olup, bu alt tipler yakın izlem altında tutulmaktadır.

Bilimsel Değerlendirme ve Öncelikler

DSÖ Küresel İnfluenza Süveyans ve Yanıt Sistemi (GISRS), ECDC, ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC) ve uluslararası dizileme platformlarından elde edilen verilerin düzenli olarak izlenmesi büyük önem taşımaktadır. Solunum yolu virüslerine ilişkin:

- Moleküler süveyans ve viral dizileme çalışmalarının güçlendirilmesi,
- Aşı suşları ile dolaşımdaki viral suşlar arasındaki antijenik uyumun düzenli değerlendirilmesi,
- Ulusal laboratuvar ağlarının uluslararası veri paylaşım sistemleriyle entegrasyonunun artırılması

temel öncelikler arasında yer almaktadır.

Mevcut bilimsel veriler, Türkiye için MERS-CoV veya yeni bir influenza pandemisine işaret eden olağan dışı bir durumu desteklememekle birlikte, bilimsel veriye dayalı hazırlıklı izlem gerektirmektedir.

Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti

Viroloji Çalışma Grubu